

KARACAOĞLAN VE SÂİM SAKAOĞLU

Prof. Dr. Umay TÜRKEŞ-GÜNAY

Prof. Dr. Sâim Sakaoglu'nun 31 Aralık 2004 tarihinde Akçağ tarafından yayımlanan, "KARACA OĞLAN" adlı eseri, 3 Ocak 2005 tarihinde tesadüfen karşıma çıkıverdi. Yolda yürürken âniden karşınıza çıkan iki dost gibi. Sakaoglu, 1967 Kasım ayında tanıştığım, dikkatli, disiplinli ve sabırlı bir bilim adamı, değerli bir meslektaş ve dost. Karacaoğlan, çocukluk yıllarımda radyoda, "Yurttan Sesler Korosunda" türkülerle ve babamın kütüphanesinde eli sazlı bir âşığın resmi bulunan karton kapaklı kitapla tanıdığım, okul yıllarımda üç beş şiirini gördüğüm, meslek hayatımda emek verdiğim, Türk şâirlerinin en güler yüzü, yaşama sevincini türkülerıyla ve şiirleriyle bize aktaran şâir dost. Doğrusu Karacaoğlan'a da Sakaoglu'na da umudu ve mutluluğu aksettiren turuncu renkli cilt çok yakışmıştı.

1030 sayfalık bu hacimli çalışmayı incelediğimde, Prof. Dr. Sâim Sakaoglu'nun uzun yıllar boyunca, dikkatle, düzenle topladığı malzemelerin, belgelerin, emekle yaptığı derlemelerin ve araştırmaların sonucunda ortaya çıkan birikiminin Karacaoğlan'a ait bölümünü hiç esirgmeden cömertce sunduğunu gördüm. Bizim nesil bir çalışma yapacağı zaman önce bibliyografya, sonra metin hazırlamak zorundaydı, ancak bundan sonra tahlil ve yorum safhasına geçebilirdi. Çünkü hiçbir konuda bu çalışmada olduğu gibi "müracaat kaynağı" nitelikli çalışmalar yoktu. Bugün alanımızla ilgili bibliyografya çalışmaları bulunmakla beraber Sakaoglu'nun bu eseri, niteliği ve niceliği açısından ilk ve tektir. Çünkü, Prof. Sakaoglu, bu çalışmada Karacaoğlan'la ilgili mevcut bilgi ve belgeler yanında 20. yüzyıl boyunca söylenmiş, yayımlanmış, yaşanmış ve yapılmış bütün faaliyetlerle ilgili tespitleri de tasnif ederek bir araya getirmiş ve ansiklopedik bir çalışma hazırlamış.

Eserin I. Bölümünde "Kara Oğlan ve

Karaca Oğlanlar" başlığı altında kaynaklarda tespit edilen bu ismin sahiplerinin ilişkisi tartışılmış ve İki ayrı şâir olduklarına karar verilmiştir. II. Bölümde "16. Yüzyılın Karaca Oğlan'ı Kimdir" sorularına verilen cevaplar tartışılmakta ve Sakaoglu bu ilk Karacaoğlan'ı eski sıfatıyla diğerinden ayırmayı önermektedir. III. Bölümde "Eski Karaca Oğlan Nereden Nereye" başlığı altında 16. yüzyılda yaşamış Karacaoğlan'la ilgili bilgi ve belgeler, bu konuda yayın yapan yerli ve yabancı araştırmacıların görüşleri bir araya toplanmıştır. "Karaca Oğlan'ının Bilim Dünyasınca Keşfi" başlığını taşıyan IV. Bölümde, 1914'te Fuat Köprülü'den itibaren bu alanda çalışanlarca Karacaoğlan adlı bir şâirin varlığının kabulü ve yayımlanan ilk şiirleri ile ilgili belgeler sunulmuştur. V. Bölümde, yurt içinde ve dışında "Karacaoğlan'ın Yayımlanan İlk Şiirleri" kaynaklarıyla birlikte aktarılmıştır. "Karaca Oğlan'ın Şiirleri Yazmalarda" başlıklı VI. Bölümde yazma eserler ve tespit edilen şiirler hakkında bilgiler verilmiştir. Yedinci, Sekizinci, Dokuzuncu ve Onuncu bölümlerde sırasıyla Karacaoğlan'ın doğum tarihi, gerçek adı, nereli olduğu ve ölüm tarihi konusundaki eldeki bilgi ve belgeler değerlendirilerek sonuca ulaşılmaya çalışılmıştır. XI. Bölümde "Karaca Oğlan'ın Makamları-Mezarları" başlığı altında Türkiye'nin çeşitli yerlerinde şâire ait olduğuna inanılan mezar ve makamlar hakkındaki tespit ve bilgiler sunulmuştur. XII. Bölümde, Karacaoğlan'ın ailesi ve mensup olduğu boy konusu ile ilgili bilgilerin, XIII. Bölümde, Karacaoğlan mahlâşlı şiirlerde geçen tarihî olayların değerlendirmeleri yapılmıştır. XIV. Bölümde, Türk Halk Edebiyatının önemli meselelerinden şiirlerdeki iç içe girmişlik ve karışıklık konusunun yansımaları olan başka şâirlerin adına kayıtlı Karacaoğlan şiirleri ile Karacaoğlan adına kayıtlı başka şâirlerin şiirleri ile ilgili tespit ve yorumlar aktarılmış-

tır. XV. Bölümde, “ Karaca Oğlan ve Sanat “ başlığı altında Karacaoğlan’ın sanatındaki bazı unsurların tespiti için, şiirlerdeki atasözleri ve deyimler, kullanılan bazı edebî sanatlar ve tabiatın şiirlerine akseden algıları ile ilgili bir değerlendirme yapılmıştır. “ Karaca Oğlan Halk Anlatmalarında “ başlığını taşıyan XVI. Bölümde motif halinde kullanılan “Karacaoğlan” ile ilgili halk hikâye, efsane ve inanmalarından tespitler değerlendirilmiş, kaynaklar hakkında bilgiler verilmiştir. XVII. Bölümde “Karaca Oğlan’ın Kelime Dünyası” başlığı altında Karacaoğlan’ın şiirlerinde kullanılan kelimelerin tespiti ve tahlili konusunda yapılan çalışmalar ve bir sözlük çalışması önerisi yer almaktadır. Karacaoğlan’ın günümüz sanat eserleri ve yeni kabullerle şekillenen türlerde tiyatro, sinema, resimli roman, fotoroman, halk kitap ve romanları gibi yeniden işlenişine XVIII. Bölümde yer verilirken diğer Türk Lehçelerine ve topraklarına taşınan Karacaoğlan şiirleri ve kabulleri XIX. Bölümde, 8 yabancı dile çevrilen Karacaoğlan şiirleri XX. Bölümde tanıtılmış ve incelenmiştir. “ Karaca Oğlan ve Müzik” başlıklı XXI. Bölümde teknolojik vasıtalarla aktarılan ve notaları tespit edilen, yeniden bestelenen Karacaoğlan türküleri ve konserleri gibi çeşitli faaliyetler hakkında bilgiler verilmiştir. XXII. Bölümde Karacaoğlan konulu bilimsel toplantı ve konferanslar ve Karacaoğlan çalışmaları ile ilgili teklifler bir arada değerlendirilmiştir. XXIII. Bölümde, Karacaoğlan’ın diğer âşık ve şairlerdeki akisleri, Karacaoğlan’la ilgili yarışmalar ve ödüller gibi etkinlikler tanıtılmıştır. Buraya kadar olan tasniflere girmeyen Karacaoğlan heykel ve büstleri, Karacaoğlan adını taşıyan yerleşim birimleri, kurum ve faaliyet adları, Gölge Oyununda Karacaoğlan’ın tip olarak kullanılışı, internette Karacaoğlan gibi hayatın hemen her alanına giren Karacaoğlan yansımaları ile ilgili bilgiler yer almıştır. “ Karacaoğlan Üzerine Yapılan Çalışmaların Bibliyografyası” başlıklı XXV. Bölümde olabildiğince eksiksiz ve ayrıntılı olarak bu alanda yapılmış bibliyografya çalışmaları tasnif edilerek sunulmuştur. Karacaoğlan’la ilgili 20. yüzyıl boyunca yapılan faaliyet ve ya-

yınlar tasnif edilerek 25 bölümde sunulduktan sonra metinlere geçilmiş ve Karacaoğlan mahlâslı şiirler önceki sonraki diye ayırım yapılmaksızın kaynaklar verilerek, gözden geçirilmiş ve önceki yayınlar karşılaştırılarak bir araya getirilmiştir. Sözlük, Dizin ve Ekler bölümleriyle çalışma tamamlanmıştır.

Burada çok kısaca tanıtmaya çalıştığım bu hacimli çalışma “ Karacaoğlan”la ilgili 20. yüzyıl boyunca akademik ve popüler çalışma ve faaliyetleri, kaynaklara dayalı veya milletimizin hafızasında ve gönlünde yaşayan birikimlerin çeşitli şekillerde hayata aktarımını, özetle Karacaoğlan’dan gelen ve yankılanan sedaları gelecek nesillere taşımaktadır. Bu takdire şayan çalışmada Prof. Sakaoğlu, haklı olarak kendi yaklaşım, tercih ve yorumları doğrultusunda konuyu incelemiş, değerlendirmiş ve yorumlamıştır. Yaklaşım farklarımızın tartışma yerinin bu tanıtmaya yazısı olmadığını düşünüyorum. Bu çalışmanın ışığında da bir kere daha milletimizin bütün Karacaoğlanları, 17. yüzyılda yaşayan Çukurovalı Karacaoğlan’ın kimliğinde bütünleştirdiğini görmekteyiz. Prof. Sakaoğlu da farklı Karacaoğlan’ların varlığına dair bütün bilgileri verdikten sonra milletimizin kabulüne paralel olarak Karacaoğlan şiirlerini ayırmaksızın bir arada sunmuştur. Bu ansiklopedik çalışmadan yararlanarak artık Karacaoğlan’la ilgili üslup çalışmaları başta olmak üzere pek çok karşılaştırmalı veya monografik tahliller ve değerlendirmeler yapılabilir. Yeni araştırmacılar böyle bir birikime bir anda ulaşabildikleri için çok şanslılar ve hocalarına ne kadar teşekkür etseler az olur kanaatindeyim.

Değerli bilim adamı, örnek eğitimci, çalışkan ve kadirşinas meslekdaşım ve eski dost Prof. Dr. Sâim Sakaoğlu’na bu mükemmel çalışma için hem teşekkür ediyor hem kendisini yürekte kutluyorum. Daha nicelerini bekliyoruz ...